

Odrednice pojedinca, veze i ponašanje mladih na društvenim mrežama

Lazar, Lucija

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:258386>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-16**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA**

Lucija Lazar

**ODREDNICE POJEDINCA, VEZE I PONAŠANJE
MLADIH NA DRUŠTVENIM MREŽAMA**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2024.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA
DIPLOMSKI STUDIJ SOCIJALNOG RADA**

Lucija Lazar

**ODREDNICE POJEDINCA, VEZE I PONAŠANJE
MLADIH NA DRUŠTVENIM MREŽAMA**

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: dr.sc. Ines Rezo Bagarić

Zagreb, 2024.

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1. <i>Koncept online nadgledanja</i>	2
1.2. <i>Online nadgledanje i odrednice veze</i>	5
1.3. <i>Privrženost partneru</i>	7
1.4. <i>Anksioznost i nadgledanje</i>	8
1.5. <i>Samopoštovanje</i>	9
2. Cilj, problemi i hipoteze istraživanja	10
3. Metoda	11
3.1. <i>Uzorak</i>	11
3.2. <i>Postupak</i>	12
3.3. <i>Mjerni instrumenti</i>	14
3.3.1. <i>Sociodemografska obilježja sudionika i partnerske veze</i>	14
3.3.3. <i>Skala stabilnosti veze</i>	15
3.3.4. <i>Skala online nadgledanja</i>	15
3.3.5. <i>Skraćena verzija Brennanovog inventara iskustva u bliskim vezama</i>	16
3.3.6. <i>Upitnik depresivnosti, anksioznosti i stresa DASS-21</i>	16
3.3.7. <i>Rosenbergova skala samopoštovanja</i>	17
3.4. <i>Obrada podataka</i>	17
4. Rezultati	17
4.1. <i>Deskriptivna statistika korištenih skala</i>	17
4.2. <i>Povezanost između odrednica kvalitete veze i online nadgledanja partnera</i>	19
4.3. <i>Povezanost između dimenzija privrženosti i online nadgledanja partnera</i>	19
4.4. <i>Povezanost između anksioznosti i online nadgledanja partnera</i>	20
4.5. <i>Povezanost između samopoštovanja i online nadgledanja partnera</i>	21
5. Rasprava	21
5.1. <i>Ograničenja i preporuke za buduća istraživanja</i>	24
5.2. <i>Praktične implikacije rezultata</i>	26
6. Zaključak	28
Literatura	30

Odrednice pojedinca, veze i ponašanje mladih na društvenim mrežama

Sažetak:

U današnje vrijeme gotovo da ne postoji osoba koja nema profil bar na jednoj društvenoj mreži. Jedan od glavnih razloga korištenja društvenih mreža je nadgledanje, stoga je cilj ovog rada ispitati koje društvene mreže se koriste pri online nadgledanju, ispitati odnos između online nadgledanja i nekih odrednica romantične veze i pojedinca. Ciljana skupina su mladi u dobi od 18 do 29 godina koji su trenutno u vezi. U istraživanju je sudjelovalo 220 sudionika. Rezultati su pokazali da se kod mladih za nadgledanje više koristi Instagram nego Facebook. Također postoji pozitivna povezanost između anksiozne privrženosti i nadgledanja, te anksioznosti i nadgledanja. Nije dobivena povezanost između kvalitete veze i nadgledanja, te samopoštovanja i nadgledanja.

Ključne riječi: online nadgledanje, kvaliteta veze, privrženost, anksioznost, samopoštovanje

Determinants of young individual, relationship and behavior on social networks

Abstract:

Nowadays, there is almost no one without a profile on at least one social network. One of the main reasons of using social networks is online surveillance. Therefore, the goal of this thesis is to examine which social networks are used for online surveillance and to explore the relationship between online surveillance and certain determinants of romantic relationships and individuals. The target group are young people in range from 18 to 29 years of age, who are currently in a relationship. The study included 220 participants. The results showed that young people use Instagram more than Facebook for surveillance. Additionally, there is a positive correlation between anxious attachment and surveillance, as well as between anxiety and surveillance. No correlation was found between relationship quality and surveillance, nor between self-esteem and surveillance.

Key words: surveillance, relationship quality, attachment, anxiety, self-esteem

Izjava o izvornosti

Ja, Lucija Lazar pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Lucija Lazar

Datum: 8.7.2024.

1. Uvod

U današnje vrijeme gotovo da ne postoji osoba koja nema profil bar na jednoj društvenoj mreži. Da je tome tako svjedoče i brojke pa tako Facebook broji preko 3 milijarde aktivnih korisnika, a Instagram preko 2 milijarde aktivnih korisnika (Statista, 2024.). U Hrvatskoj Facebook ima 1,9 milijuna korisnika, odnosno 48% stanovništva, a Instagram 1,2 milijuna korisnika, odnosno 30% stanovništva (Arbona, 2021.b). Društvene mreže danas se najviše koriste za stvaranje i održavanje prijateljstva (LaBelle & Mayers, 2016.), a također imaju bitnu ulogu u romantičnim odnosima (Smith & Duggan, 2013.).

Posljednjih nekoliko godina ekstremno je porastao broj partnera koji su svoju vezu započeli preko društvenih mreža (Van Outytsel i sur., 2017.). Kako parovi sve više komuniciraju preko društvenih mreža, tako su istraživanja pokazala da je upravo nadgledanje jedan od glavnih motiva za korištenje društvenih mreža (Joinson, 2008; Whiting & Williams, 2013.). Nadgledanje se navodi kao odrednica ljubomore, koja je tipična za ljude koji se žele zaštititi od potencijalno prijetećih situacija (Tokunaga, 2016.). Putem društvenih mreža mnogo je lakše nadgledati partnera, primjerice partneri mogu lako provjeriti objave na zidu, popis prijatelja, fotografije, lajkove i komentare ispod objava. Ovakvo ponašanje može pomoći partnerima da smanje neizvjesnost u odnosu, ali može imati i negativne posljedice na pojedinca i samu vezu (Marshall i sur., 2013.).

Većina provedenih stranih i hrvatskih istraživanja koja se baziraju na *online* nadgledanju, kao društvenu mrežu putem koje se nadgleda navodi Facebook. Najnoviji podaci pokazuju da ovisno o dobi osobe, postoje određene razlike u korištenju Facebooka i Instagrama. Tako s obzirom na dob, Facebook ima više korisnika u dobi od 25 do 65+, dok Instagram ima više korisnika u dobi od 13 do 24 (Trelford, 2018.; Arabona, 2021.a). Ovo istraživanje se zbog toga neće ograničavati na jednu društvenu mrežu, nego će se odnositi na sve društvene mreže.

Ciljana populacija ovog rada će biti mladi u dobi od 18 do 29 godina, koji su trenutno u partnerskoj vezi. Izabrana dob sudionika nije slučajna, već predstavlja

relativno novo razvojno razdoblje u ljudskom razvoju *emerging adulthood* što bi se moglo prevesti kao „odraslost u nastajanju“ (Arnett, 2000). Dakle ne radi se ni o adolescenciji, ni o odraslosti, već je to nestabilan period u kojem mladi još nisu sigurni u vezi životnih odluka koje moraju donijeti vezano uz vlastite vrijednosti, ciljeve, obrazovanje, karijeru, životnog partnera, obitelj i potomstvo. Upravo u ovom razdoblju mladi istražuju razne mogućnosti, često ulaze u niz romantičnih veza, kako bi stekli iskustvo i shvatili s kim žele provesti život (Arnett, 2015.). Većina provedenih istraživanja u Hrvatskoj s ovom dobnom skupinom je uključivala najčešće studente (Sušac, 2018.), a ovo istraživanje će uključivati i one koji nisu studenti.

1.1. Koncept online nadgledanja

Online nadgledanje (eng. *Interpersonal electronic surveillance*) karakteriziraju tajne strategije kojima se pojedinci koriste putem društvenih mreža kako bi stekli uvid u ponašanje uživo i/ili *online* ponašanje druge osobe. *Online nadgledanje* se definira kao promišljeno i ciljano orijentirano ponašanje u kojem svi mogu biti nadgledani, primjerice bliski prijatelji, romantični partneri, poslovni suradnici i članovi obitelji (Tokunaga, 2011.). Većina populacije u Hrvatskoj za ovo ponašanje koristi anglicizam „*stalkanje*“, no prema stručnoj literaturi točniji prijevod je nadgledanje. U stranoj se literaturi za ovo ponašanje koristi riječ *surveillance* što u doslovnom prijevodu znači nadziranje, no nadgledanje ipak najbolje odgovara opisu tog ponašanja, jer zvuči najmanje invazivno.

Potrebno je naglasiti razliku između nadgledanja i uhođenja. Uhođenje je kompulzivno, namjerno, svojevrijem praćenje ili uznemiravanje, koje kod žrtve izaziva intenzivnu osobnu patnju te je kazneno djelo (Koić i Poredoš-Lavor, 2006). Osobe koje su uhođene često znaju da ih se uhodi, dok je primjerice nadgledanje putem Facebooka ili drugih društvenih mreža anonimno s malim rizikom otkrivanja, dakle moguće je da osoba nikad ne otkrije da ju netko nadgleda (Marwick, 2012.; Wang i sur., 2017.). Osobe koje su sklone nadgledanju najčešće prilikom posjećivanja svog profila, prvo provjeravaju kada je njihov partner bio zadnji put na mreži, što je objavio, označio da mu se sviđa, komentirao, ima li novih prijatelja ili

pratitelja i slično. Društvene mreže su izvor različitih informacija, pa su tako i odlično mjesto na kojem se lako mogu pronaći sve potrebne informacije za nadgledanje (Družeta i Zgrabljic Rotar, 2017.). Korisnici društvenih mreža, na neki način pristaju biti nadgledani od strane drugih osoba, jer svojevrijem objavljuju različite informacije o sebi (Albrechtslund, 2008.). Društvene mreže poput Facebooka, Instagrama i Twittera napravljene su tako da potiču ljude na nadgledanje drugih (Trottier, 2012.). Tokunaga (2011.) je u svom istraživanju opisao četiri karakteristike koje tvore savršeno plodno tlo za nadgledanje: pristupačnost svih potrebnih podataka, multimedijalnost, mogućnost snimanja i arhiviranja te geografska udaljenost.

Brojni autori navode kako je danas komunikacija putem društvenih mreža široko prisutna u romantičnim odnosima (Morey i sur., 2013.; Rus i Tiemensma, 2017.b). Kao što je ranije navedeno, društvene mreže imaju vrlo važnu ulogu u romantičnim odnosima, jer se posljednjih godina udvostručio broj partnera koji su svoju vezu započeli preko društvenih mreža (Van Outyttsel i sur., 2017.), a jedan od glavnih razloga korištenja društvenih mreža je upravo *online* nadgledanje romantičnih partnera (Joinson, 2008.). Zbog svega navedenoga fokus ovog istraživanja će biti na *online* nadgledanju partnera.

Nadgledanje se u romantičnim vezama može definirati kao sklonost jednog partnera da kontrolira drugog i na taj način izbjegne vanjske potencijalne prijetnje vezi (Ruggieri i sur., 2021.). Phillips (2009.) objašnjava kako je nesigurnost koja dolazi od potencijalnih vanjskih prijetnji povezana s ljubomorom, koja potom potiče nadgledanje kao strategiju da se smanji nesigurnost. Ljubomora je složen konstrukt koji obuhvaća skup reakcija, osjećaja i misli koje su neugodne za pojedinca. Javlja se kada osoba percipira privlačnost između svog partnera i potencijalnog suparnika, te to procijeni kao prijetnju svojoj vezi. Bitno je spomenuti da percipirana prijetnja može, ali i ne mora uvijek biti stvarna (White, 1981.; prema Barelds i Dijkstra, 2006.). Ljubomora ima tri osnovne komponente: emocionalnu, kognitivnu i bihevioralnu. Za samo razumijevanje ove teme je bitna bihevioralna komponenta ljubomore. Ova komponenta ima za cilj vraćanje samopoštovanja i samopouzdanja te rješavanje dvojbi koje su nastale. Bihevioralna ljubomora može uključivati različita

ponašanja, ovisno od osobe do osobe (Blomquist, 2014.). Neki koriste aktivne, a drugi pasivne strategije, jedni konstruktivne, drugi destruktivne strategije. Primjerice neki će direktno mirnim putem partneru reći da su ljubomorni što je aktivna konstruktivna strategija. Drugi će imati agresivne ispade, što je aktivna destruktivna strategija. Neki će ignorirati i udaljiti se od partnera, dok će drugi početi špijunirati i nadgledati sve partnerove aktivnosti pa tako i aktivnost na društvenim mrežama (Blomquist, 2014.). Prema tome nadgledanje je pasivna bihevioralna komponenta ljubomore. Zbog toga se u ovom radu ljubomora neće zasebno ispitivati.

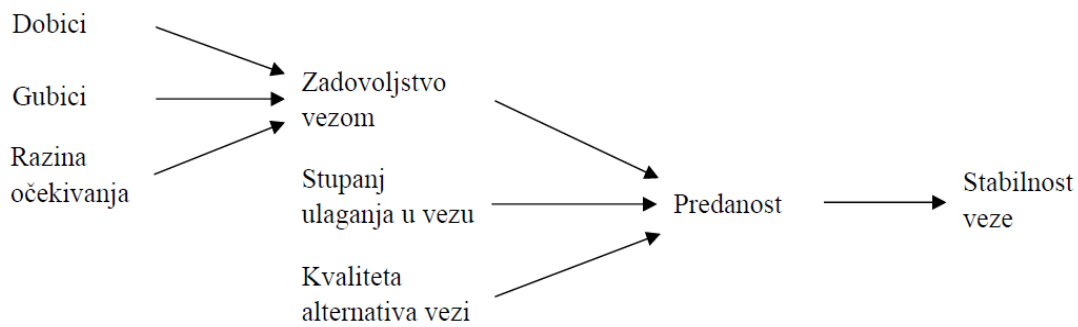
Do sad su provedena različita istraživanja koja ispituju *online* nadgledanje s različitim odrednicama. Tako rezultati pokazuju da nema nikakve povezanosti između geografske udaljenosti između partnera s nadgledanjem (Tokunaga, 2011.). Nekonzistentni su rezultati istraživanja koja ispituju nevjeru s nadgledanjem. Dok jedna istraživanja pokazuju kako osobe koje su u prethodnoj ili sadašnjoj vezi varale više nadgledaju (Hertlien i van Dick 2020.), druga istraživanja nisu dobila nikakvu povezanost između nevjere u prethodnim odnosima i nadgledanja (Tokunaga, 2011.), što nije u skladu s istraživanjima koja sugeriraju da se nadgledanje koristi kao odgovor na ljubomoru zbog potencijalnog suparnika. Osobe koje imaju niži stupanj povjerenja također u većoj mjeri, nadgledaju partnere putem društvenih mreža (Hertlien i van Dick 2020.). Nadalje osobe mlađe životne dobi od 18 do 24 godine, više nadgledaju partnere u odnosu na one starije, što se objašnjava time da su veze u ovom razdoblju nestabilnije i kraće (Tokunaga, 2011.). Također osobe koje provode više vremena na profilima svog partnera i na društvenim mrežama općenito također u većoj mjeri nadgledaju partnere putem društvenih mreža (Tokunaga, 2011.). Istraživanja pokazuju kako su zadovoljstvo vezom i nadgledanje negativno povezani, odnosno oni nezadovoljniji više nadgledaju, no čudi kako nije dobivena nikakva povezanost između predanosti i nadgledanja (Tokunaga, 2016.). U ovom istraživanju više će se pažnje posvetiti promjenjivim odrednicama veze i stabilnim odrednicama pojedinca.

Iako pojedini autori tvrde kako se nadgledanje, kao strategija smanjenja nesigurnosti, koristi i u zdravim vezama, istraživanje koje su proveli Muise i sur., (2009.) govori kako je upravo nadgledanje uzrok različitih problema u romantičnim odnosima.

Društvene mreže imaju važnu ulogu u svim fazama veze, u počecima veze, prilikom održavanja same veze, sukobima pa i tijekom prekida (Utz i Beukeboom, 2011.). Pojedini autori tvrde kako je upravo Facebook odgovoran za stvaranje ljubomore i nesigurnosti i nesuglasica u vezi (Muisse i sur., 2009.). Također osobe koje provode puno vremena na Facebooku mogu početi misliti kako drugi imaju bolji život od njih i da su sretniji, pa mogu stvoriti nerealna očekivanja u različitim područjima života, uključujući i romantičnim odnosima. Gledanje tuđih fotografija na kojima izgledaju idealno sa svojim partnerom može kod pojedinaca smanjiti vlastito zadovoljstvo vezom (Chou i Edge, 2012.). Rezultati provedenog kvalitativnog istraživanja pokazuju kako pojedini studenti izvještavaju da ih je Facebook pretvorio u anksiozne, ljubomorne i robove nadgledanja, iako to nisu htjeli postati, pa su pojedinci čak i deaktivirali svoje Facebook profile (Gershon, 2011.). Osim što nadgledanje može dovesti do sukoba tijekom same veze, također otežava i sam proces prekida. Tako nadgledanje profila bivših partnera može kod osobe izazvati neugodne osjećaje i produbiti bol, primjerice ako krenu pretraživati i uspoređivati se s novim partnerima svojih bivših (Fox i Tokunaga, 2015.). Također osobe koje nadgledaju svoje bivše partnere izvještavaju o većim razinama stresa, neugodnih osjećaja, imaju veću čežnju za partnerom i duži emocionalni oporavak od prekida (Marshall, 2012.). Iako nadgledanje nije kazneno djelo, te djeluje puno bezazlenije, iz svega prethodno navedenog može se zaključiti da može imati brojne negativne učinke na samog pojedinca i romantičnu vezu.

1.2. Online nadgledanje i odrednice veze

Kvaliteta veze je u središtu brojnih istraživanja romantičnih odnosa. Ona predstavlja višeznačan pojam koji potencijalno obuhvaća sve objektivne i subjektivne odrednice veze (Farooqi, 2014.). Drugim riječima, kvaliteta veze je multidimenzionalan konstrukt koji se može definirati s više indikatora. U ovom radu, kako bi lakše definirali konstrukt kvalitete veze, korist će se Model ulaganja u odnos. Ovaj model se danas često koristi u proučavanju dugotrajnih veza i njihovih posljedica. Model ulaganja u odnos razvila je Caryl Rusbult i suradnici (1980., prema Sušac, 2018.).

Slika 1.2.1. *Model ulaganja u odnos (Rusbult, 1983., prema Sušac, 2018.)*

Modelom se pretpostavlja da pojedinci u odnosima s drugima žele dobiti najbolje moguće ishode. Model ima nekoliko komponenti koje su u međuodnosu. Tako se zadovoljstvo definira kao subjektivna procjena pojedinca, odnosno koliko je osoba zadovoljna i sretna u vezi, a ovisi o količini dobitaka i gubitaka te razini očekivanja od veze (Moorman i Bowker, 2011.). Dobici mogu biti različiti, primjerice socijalne i materijalne nagrade, dok gubici podrazumijevaju sve što osoba ne može ostvariti, jer se nalazi u vezi. Zanimljivo je kako pojedinci mogu imati iste dobitke i gubitke, no zbog različite razine očekivanja i različitih prijašnjih iskustva, drugačiju razinu zadovoljstva vezom (Sušac, 2018.). Sljedeća bitna komponenta je predanost koja se definira kao posvećenost i spremnost pojedinca da nastavi trenutnu vezu i kao psihička privrženost partneru (Arriaga i Agnew, 2001.). Zadovoljstvo je najbolji prediktor predanosti, iako svaka komponenta objašnjava značajan udio varijance (Sušac, 2018.). Preostale dvije komponente koje objašnjavaju predanost su stupanj ulaganju u vezu i kvaliteta alternativa. Na kraju ovog modela se nalazi stabilnost, koja ovisi o svim komponentama prije, a navodi se kao glavna posljedica predanosti (Rusbult, 1983., prema Sušac, 2018.).

Online nadgledanje se često pojavljuje u vezama s niskim stupnjem zadovoljstva, gdje partneri imaju nekoliko mogućih kvalitetnih alternativa i imaju malo povjerenja u partnera, ali značajna ulaganja (Tokunaga, 2016.). Brojna istraživanja pokazuju kako je zadovoljstvo vezom negativno povezano s *online* nadgledanjem (Tokunaga, 2016.; Elphinston i Noller, 2011.; Muise i sur., 2009.), što znači da oni koji imaju viši stupanj nezadovoljstva u vezi više nadgledaju putem društvenih mreža. Pošto neki smatraju da su nisko zadovoljstvo i nepovjerenje uzroci, dok drugi misle da su to posljedice *online* nadgledanja, kako bi dobili odgovor na to pitanje, pronađena su istraživanja koja provjeravaju komponente Modela ulaganja u vezu regresijskom

analizom. Dobiveni rezultati ukazuju da su komponente modela značajni prediktori *online* nadgledanja (Hertlein i Dyck, 2020.; Ruggieri i sur., 2021.). Iako su zadovoljstvo i predanost najviše istraživani s *online* nadgledanjem, u ovom istraživanju, odlučeno je da će se istraživati zadovoljstvo vezom kao najbolji prediktor predanosti i stabilnost veze kao krajnja komponenta cijelog modela.

1.3. Privrženost partneru

Teorija privrženosti služi kao okvir za razumijevanje romantičnih veza kod odraslih. Privrženost se definira kao trajna i snažno izražena emocionalna veza koja se očituje u potrebi ostvarenja i održavanja bliskosti osobe nasuprot drugih bitnih osoba (Berk, 2008.). John Bowlby je začetnik teorije privrženosti, a Mary Ainsworth je na temelju promatranja djetetovih reakcija u osam različitih eksperimentalnih epizoda koje su uključivale prisutnost, odlazak i povratak majke te interakciju djeteta s nepoznatom osobom razvila klasifikaciju koja sadrži tri stila privrženosti: sigurni, anksiozno-izbjegavajući i anksiozno-opirući stil privrženosti (Ajduković i Pećnik., 2007.). Kao što je na početku spomenuto u djetinjstvu su najbitniji odnosi s roditeljima odnosno primarnim skrbnicima, kasnije krajem adolescencije u fokus dolaze partnerski odnosi tako da će zbog toga ovdje biti riječi o privrženosti partneru.

Kim Bartholomew ističe se time što je definirala dvodimenzionalni model odrasle privrženosti. Uz pomoć unutarnjih reprezentacija modela o sebi (stupanj u kojem osoba sebe procjenjuje vrijednim ljubavi i podrške) i modela o drugima (stupanj u kojem osoba procjenjuje druge vrijednima povjerenja) (Bartholomew i Horowitz, 1991.). Privrženost kod odraslih često se definira uz pomoć dimenzija izbjegavanja i anksioznosti, te kao rezultat tih kombinacija može se definirati četiri tipa: sigurna, zaokupljena, plašljiva i odbijajuća. Prvi tip privrženosti je sigurna (nisko izbjegavanje, niska anksioznost) te se ti pojedinci osjećaju ugodno u bliskim odnosima, cijene i održavaju kontakte. Drugi tip je zaokupljena privrženost (visoka anksioznost, nisko izbjegavanje), pojedinci s ovim tipom žele bliskost, ali se boje biti napušteni. Treći tip je plašljiva privrženost (visoka anksioznost, visoko izbjegavanje), pojedinci s ovim tipom privrženosti izbjegavaju bliske odnose, nepovjerljivi su prema drugima, žele odnos, no boje se odbijanja i povrijeđenosti.

Posljednji tip privrženosti je odbijajuća (niska anksioznost, visoko izbjegavanje), osobe s ovim tipom privrženosti izbjegavaju bliske odnose, jer se na taj način dobro osjećaju, te žele samostalnost i neovisnost (Bartholomeow & Hoeowitz, 1991.).

		MODEL O SEBI	
		Pozitivan (niska anksioznost)	Negativan (visoka anksioznost)
MODEL O DRUGIMA	Pozitivan (nisko izbjegavanje)	SIGURNA PRIVRŽENOST Ugodna s bliskošću i autonomijom	ZAOKUPLJENA PRIVRŽENOST Zaokupljenost s odnosima
	Negativan (visoko izbjegavanje)	ODBIJAJUĆA PRIVRŽENOST Odbija bliskost Suprotnost ovisnosti	PLAŠLJIVA PRIVRŽENOST Strah od bliskosti Socijalno izbjegavanje

Slika 1.3.1. *Dvodimenzionalni model tipova privrženosti u odrasloj dobi (Batholomew i Horowitz, 1991.)*

Emery i sur., (2014.) je proveo istraživanje u kojem govori kako se na temelju određenog stila privrženosti može predvidjeti ponašanje i emocionalne reakcije osoba na društvenim mrežama. Osobe s anksioznim stilom privrženosti imaju potrebu češće prikazivati svoju vezu na društvenim mrežama, primjerice postavljati slike na Facebook s partnerom, dok osobe s izbjegavajućim stilom nemaju tu tendenciju. Također brojna istraživanja pokazuju kako osobe s anksioznim stilom privrženosti najviše *online* nadgledaju svoje partnere, što je moguće zbog straha od napuštanja (Fox i Warber, 2014. ; Muise i sur., 2014.). Također osobe s anksioznim stilom privrženosti negativnije reagiraju na dvosmisleni, potencijalno prijeteći sadržaj na Facebooku na zidu partnera (Fleuriet i sur., 2014.). Teorija privrženosti ima utjecaj na romantične odnose na način da pokreće određena ponašanja te se to isto prenosi i na društvene mreže (Collins i Allard, 2001.).

1.4. Anksioznost i nadgledanje

Anksioznost je normalna ljudska emocija koju svi iskuse s vremena na vrijeme. Sposobnost nošenja s anksioznošću se razlikuje od osobe do osobe, pa pojedince koji se ne znaju ili ne mogu nositi s njom ometa u svakodnevnim aktivnostima. Anksioznost može prouzrokovati osjećaje poput panike, straha, nelagode, nekontroliranih, opsesivnih i ponovljenih misli, problema sa spavanjem, nedostatak zraka, mučnine, vrtoglavice i napetost mišića (WebMD, prema Turnlund, 2013.). Odluka o nadgledanju partnera često je motivirana anksioznošću, povrijeđenošću, izdajom ili sumnjom (Fox i Warber, 2014.; Marshall i sur., 2013.). Također istraživanja pokazuju da je vrijeme provedeno na društvenim mrežama prediktorska varijabla koja je pozitivno povezana s depresijom, anksioznošću i stresom (Keles i sur., 2019.; Senne, 2024.). Kako bi se lakše objasnila povezanost između anksioznosti i nadgledanja u nastavku je objašnjena Teorija smanjenja nesigurnosti.

Teoriju smanjenja nesigurnosti osmislili su Berger i Calabrese (1975.; prema Clatterbuck i sur., 2021.). Ova teorija objašnjava kako ljudi komuniciraju kada se javi neka okolnost koja im izaziva nesigurnost. Teorija smanjenja nesigurnosti govori da pojedinci kako bi smanjili nesigurnost koriste aktivne, pasivne ili interaktivne strategije (Knobloch, 2015.). Pasivna strategija je nadgledanje partnera na društvenim mrežama, budući da pojedinci izbjegavaju izravno s partnerom provjeriti informacije koje ih čine nesigurnima. Umjesto toga informacije pronalaze pretraživanjem društvenih profila potencijalnih romantičnih suparnika i bivših partnera svog sadašnjeg partnera (Muisse i sur., 2014.). Osobe koje osjećaju anksioznost zapravo osjećaju niz neugodnih emocija pa i nesigurnost. U želji da smanje nesigurnost i umire se, kreću koristiti pasivne strategije poput nadgledanja partnera.

1.5. Samopoštovanje

Samopoštovanje se definira kao pozitivan ili negativan stav o sebi, na temelju ukupne samoevaluacije i samovalidacije (Huang i Dong, 2012.). Samopoštovanje se može mijenjati tijekom vremena, ovisno o procjeni pojedinaca o sebi na temelju svojih svakodnevnih reakcija s drugim ljudima (Yaratan i Yucesoylu, 2010.). Malo je istraživanja koja direktno povezuju nadgledanje i samopoštovanje, pa su pretražena istraživanja koja ispituju povezanost između ljubomore i samopoštovanja, zbog

nalaza da je nadgledanje pasivna bihevioralna strategija ljubomore. Općenito, ljubomora se smatra rezultatom niskog samopoštovanja (White, 1991.; Lazarus i Lazarus, 1994.; Hamilton, 2016.; sve prema Demirtas-Madran, 2018.). Istraživanja pokazuju da postoji negativna povezanost između samopoštovanja i ljubomore prouzrokovane društvenim mrežama, što znači da osobe s nižim samopoštovanjem doživljavaju više ljubomore zbog društvenih mreža, nego osobe s visokim samopoštovanjem (Utz i Beukeboom, 2011.; Muscanell i Guadagno, 2016.). Također pojedinci s niskim samopoštovanjem su češće sumnjičavi prema svom partneru te su skloniji nadgledati aktivnosti svog partnera na Facebooku (Rydell i Bringle, 2007., prema Darvell i sur., 2011.). S druge strane istraživanje koje su proveli Rus i Tiemensma (2017.a) pokazuje da ni samopoštovanje, ni povjerenje ne mogu predvidjeti nadgledanje. Darvell i sur. (2011.) naglašavaju kako se tek treba ispitati uloga samopoštovanja u odnosu na nadgledanje partnera na društvenim mrežama.

2. Cilj, problemi i hipoteze istraživanja

Cilj ovog istraživanja je ispitati odnos između *online* nadgledanja i nekih odrednica romantične veze i pojedinca.

P1: Postoji li povezanost između odrednica kvalitete veze i *online* nadgledanja partnera?

H1: Očekuje se da postoji negativna povezanost između odrednica kvalitete veze (stupnja zadovoljstva i stabilnosti) i razine *online* nadgledanja partnera, pri čemu će sudionici koji imaju niži stupanj zadovoljstva i stabilnosti veze imati višu razinu *online* nadgledanja partnera.

P2: Postoji li povezanost između dimenzija privrženosti i *online* nadgledanja partnera?

H2: Očekuje se da postoji povezanost između razine anksiozne i izbjegavajuće privrženosti i razine *online* nadgledanja partnera, pri čemu će sudionici koji imaju višu razinu anksiozne privrženosti imati višu razinu *online* nadgledanja partnera, dok će sudionici s višom razinom izbjegavajuće privrženosti imati nižu razinu *online* nadgledanja partnera.

P3: Postoji li povezanost između anksioznosti i *online* nadgledanja partnera?

H3: Očekuje se da postoji pozitivna povezanost između razine anksioznosti i razine *online* nadgledanja partnera, pri čemu će sudionici koji imaju višu razinu anksioznosti imati i višu razinu *online* nadgledanja partnera.

P4: Postoji li povezanost između samopoštovanja i *online* nadgledanja partnera?

H4: Očekuje se da postoji negativna povezanost između stupnja samopoštovanja i razine *online* nadgledanja partnera, pri čemu će osobe koje imaju viši stupanj samopoštovanja imati nižu razinu *online* nadgledanja partnera.

3. Metoda

U svrhu izrade diplomskog rada, korišten je korelacijski nacrt istraživanja.

3.1. Uzorak

Ciljana populacija ovog istraživanja bili su mladi u dobi od 18 do 29 godina koji su trenutno u partnerskoj vezi i imaju društvene mreže. Istraživanju je pristupilo 411 osoba od kojih je 188 isključeno iz obrade zbog nepotpuno ispunjenih upitnika. Dodatno su isključena još tri sudionika jer prelaze dobnu granicu od 29 godina. Konačno, u obadu je uključeno 220 sudionika. S obzirom na rod, u istraživanju je sudjelovalo 168 (76,4 %) žena i 52 (23,6 %) muškarca. Prosječna dob sudionika iznosi 23,35 ($SD = 2,23$). Prema radnom statusu više od polovice sudionika ima status studenta (64,5 %), a nešto manje je onih koji su zaposleni (30 %). Prema stupnju obrazovanja najviše sudionika je završilo prijediplomski studij (45,9 %), slijede sudionici koji imaju završenu srednju školu (33,2 %), pa diplomski studij (20 %) i poslijediplomski ili doktorat (0,9 %).

Tablica 3.1.1.

Deskriptivni podaci o obilježjima sudionika (N = 220)

Varijabla		<i>n</i>	%
Rod sudionika	Muški	52	23,6
	Ženski	168	76,4
Rod partnera	Muški	164	74,5
	Ženski	56	25,5

Radni status sudionika	Zaposlen	66	30
	Nezaposlen	7	3,2
	Student/ica	142	64,5
	Učenik/ica	5	2,3
Završeni stupanj obrazovanja	Srednja škola	73	33,2
	Preddiplomski studij	101	45,9
	Diplomski studij	44	20,0
	Poslijediplomski studij ili doktorat	2	0,9

Tablica 3.1.2.

Deskriptivni podaci o dobi sudionika i trajanju veze (N = 220)

	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>C</i>	<i>M</i>	<i>MOD</i>	<i>SD</i>
Dob	18	29	23,5	23,35	24	2,22
Trajanje veze	1	138	27,00	35,35	6	29,26

Iduća obilježja se odnose na odrednice partnerske veze. Većina osoba ima partnera suprotnog roda, dok su četiri sudionice u vezi s osobama istog roda. Dužina veze sudionika kreće se u rasponu od jednog mjeseca do 138 mjeseci (11 godina i 6 mjeseci) kao što je prikazano u Tablici 3.1.2., prosječna duljina veze je 35,35 ($SD = 29,26$) što iznosi približno tri godine. Većina sudionika ne živi zajedno (74,1 %), a od onih koji ne žive zajedno većina ih nije u vezi na daljinu (59,1 %). Većina sudionika (96,4 %) svoju vezu opisuje kao dužu, ozbiljnu vezu.

Tablica 3.1.3.

Deskriptivni podaci o obilježjima veze

Varijabla		<i>N</i>	<i>%</i>
Zajedno žive	Da	57	25,9
	Ne	163	74,1
Veza na daljinu	Da	33	59,1
	Ne	130	15,0
Vrsta veze	Avantura	4	1,8
	Kraća, neobvezujuća veza	4	1,8
	Duža, ozbiljna veza	212	96,4

3.2. Postupak

Prije nego što je istraživanje provedeno, prevedena je Skala online nadgledanja (eng. *Internet Surveillance Scale*), s obzirom na to da skala nije javno dostupna na hrvatskom jeziku. Prvo su dvije osobe odvojeno prevele sve čestice svaka za sebe,

zatim su se ta dva prijevoda uskladila da najviše odgovara duhu hrvatskog jezika. Nakon toga prijevod je provjerila treća osoba.

Upotrijebljen je nacrt poprečnog presjeka, odnosno jednokratno istraživanje kojim se omogućuje usporedba odgovora sudionika samo u jednoj točki testiranja i opis odnosa među fenomenima u trenutku provođenja (Milas, 2009.). Prikupljanje podataka provodilo se online putem, metodom anketnog upitnika u svibnju od 13.5.2024. godine do 27.5.2024. godine. Kao što je ranije navedeno, ciljana skupina su mladi u dobi od 18 do 29 godina, a pitanja nisu socijalno osjetljive prirode, pa nije bilo potrebno tražiti odobrenje Etičkog povjerenstva prije same provedbe. Web anketa je izrađena putem internetske platforme LimeSurvey. Uz poveznicu same ankete dijelio se pozivni tekst i slika kako bi se privuklo što više sudionika. Također su kao nagrada, za tri sudionika koji ispune cijelu anketu, osigurane CineStar karte. Sudjelovanje u nagradnoj igri nije bilo obavezno, a od onih koji su htjeli sudjelovati, se tražilo da upišu samo svoju e-mail adresu kako bi ih se moglo kontaktirati. Podaci o e-mailovima spremljeni su odvojeno od baze podataka istraživanja. Pobjednici su birani slučajnim odabirom po završetku provedbe ankete, te je svaki sretni dobitnik osvojio dvije ulaznice za film po izboru. Poveznica na anketu, pozdravni tekst i slika su bili objavljeni u Facebook grupi „Studentski dom Stjepan Radić“, na Facebook i Instagram profil autorice. Nakon tjedan dana anketa je ponovo objavljena u dvije Facebook grupe „Studentski dom Cvjetno“ i „Anketalica“, s naglaskom da fali muških sudionika. Nakon tih tjedan dana skupljen je zadovoljavajući broj sudionika te je onemogućeno rješavanje ankete. Prilikom pokretanja ankete sudionici su na početnoj stranici detaljno dobili informacije koja je tema i svrha istraživanja te koja se etička načela poštuju u ovom radu. Ispunjavanje web ankete trajalo je 8 do 10 minuta.

Etička načela koja su poštovana prilikom provedbe ovog istraživanja su se nalazila jasno na početku upitnika u pozdravnoj poruci. Garantirala se anonimnost i povjerljivost podataka, odnosno podaci su bili dostupni samo autorici i mentorici te su korišteni samo za ovaj rad. Također rezultati su se obrađivali i objavit će se samo na grupnoj razini, što dodatno onemogućuje da se sazna tko je ispunjavao anketu i kako ju je ispunio. Kako bi se osigurala dobrovoljnost, sudionicima je omogućeno

odustajanje od daljnjeg ispunjavanja upitnika u bilo kojem trenutku, bez ikakvih posljedica. Sudionici su informirani o cilju i svrsi istraživanja. Također su upoznati s time da pokretanjem ankete daju svoj informirani pristanak na sudjelovanje u istraživanju. Na kraju upitnika sudionicima se dodatno zahvalilo te im je ostavljen kontakt autorice, u slučaju bilo kakve potrebe.

3.3. Mjerni instrumenti

3.3.1. Sociodemografska obilježja sudionika i partnerske veze

Na početku upitnika navedena su dva eliminacijska pitanja, prvim se eliminiralo osobe koje nisu u vezi, a drugim se eliminiralo osobe koje nemaju profile na društvenim mrežama. Nakon toga jedno pitanje se odnosilo na određenje vlastitog roda, a drugo pitanje se odnosilo na određenje roda svog partnera. Nakon toga slijede sociodemografska pitanja o dobi, stupnju obrazovanja i radnom statusu. Zatim dolaze pitanja koja se tiču obilježja partnerske veze pa se traži da se navede trajanje veze, žive li s partnerom, jesu li u vezi na daljinu i na kraju je potrebno zaokružiti kako bi opisali vezu, neki od ponuđenih odgovora su „avantura“ ili „duža ozbiljna veza“. Nakon skale nadgledanja pojavljuje se novokonstruirano pitanje kojim se ispituje kojom društvenom mrežom se mladi najviše koriste prilikom nadgledanja partnera. Ponuđeno je nekoliko opcija (Facebook, Instagram, X- bivši Twitter, Snapchat..., Ne nadgledam partnera) i sudionici su mogli izabrati više odgovora. Također je ostavljena mogućnost da sami upišu društvenu mrežu putem koje nadgledaju partnera. Sva pitanja su konstruirana od strane autorice i mentorice.

3.3.2. Skala zadovoljstva vezom

Zadovoljstvo vezom mjerilo se jednodimenzionalnom skalom Zadovoljstvo vezom (Sušac, 2018) s pet čestica, na koje ispitanik odgovara izražavanjem slaganja s tvrdnjom na skali s devet uporišnih točaka (0 = „uopće se ne slažem“, 8 = „u potpunosti se slažem“). Primjer jedne čestice je „Moja je veza gotovo idealna“. Konačni rezultat zadovoljstva u vezi dobiva se zbrajanjem odgovora na svim česticama. Veći rezultat označuje veći stupanj zadovoljstva vezom. Pouzdanost skale

zadovoljstva vezom u ovom istraživanju iznosi $\alpha = .86$, što predstavlja zadovoljavajuću pouzdanost (Sušac, 2018).

3.3.3. Skala stabilnosti veze

Stabilnost partnerske veze mjerila se skalom Stabilnosti veze (Sušac, 2018.) od sedam čestica. Prvih pet čestica konstruirano je po uzoru na Indeks bračne nestabilnosti (engl. *Marital Instability Index*, Booth i sur., 1983., prema Sušac, 2018.) te se tim česticama zapravo ispituje nestabilnost veze, odnosno koliko često partneri razmišljaju i razgovaraju o prekidu veze. Primjer čestice je „*Koliko često razmišljate o prekidu veze?*“. Sudionici na te čestice odgovaraju na skali od 1 („*nikad*“) do 7 („*vrlo često*“). Također središnji odgovor 4 označen je s „*ponekad*“, kako bi se sudionici lakše orijentirali na skali i dali odgovor. Posljednje dvije čestice predstavljale su procjenu stabilnosti i vjerojatnosti nastavka veze. Na njih su sudionici odgovarali na skali od 1 (*uopće ne /uopće nije*) do 7 (*u potpunosti /jako*). Primjer čestice je „*Koliko je vjerojatno da ćete Vi i Vaša partnerica živjeti zajedno ili se vjenčati u budućnosti?*“. Ukupni rezultat se dobiva obrnutim kodiranjem prvih pet čestica, te potom zbrajanjem takvih rekodiranih odgovora s odgovorima na preostale dvije čestice. Veći rezultat označuje veći stupanj stabilnosti veze, što je ujedno i varijabla koja se mjeri (Sušac, 2018.). Pouzdanost skale stabilnosti iznosi $\alpha = .84$.

3.3.4. Skala online nadgledanja

Online nadgledanje partnera putem društvenih mreža mjeri se pomoću skale *Internet Surveillance Scale* (ISS; Tokunaga, 2011.), koja je modificirana i za potrebe ovog rada prevedena na hrvatski jezik. Skala se originalno sastoji od 15 čestica, a prilikom izrade online upitnika je greškom izostavljena jedna čestica. Primjer korištene čestice je „*Često posjećujem profile svog partnera/ice na društvenim mrežama*“. Sudionik daje odgovore na skali od 7 stupnjeva (1 - *u potpunosti se ne slažem*, 7 - *u potpunosti se slažem*). Rezultat se formira tako da se svi odgovori na česticama zbroje, a viši rezultat znači višu prisutnost online nadgledanja partnera. Pouzdanost skale na uzorku istraživanja iznosi $\alpha = .88$, što je zadovoljavajuće s obzirom na propust.

3.3.5. Skraćena verzija Brennanovog inventara iskustva u bliskim vezama

Za mjerenje privrženosti u ovom radu korišten Inventar iskustva u bliskim vezama (Experiences in Close Relationship Inventory; Brennan i sur., 1998.) koji su modificirale i skratile Kamenov i Jelić (2003.). Skraćena verzija upitnika se sastoji od 18 čestica. Skala se može koristiti kao jednodimenzionalna te onda opisuju nesigurni stil privrženosti ili kao dvodimenzionalna te onda opisuje dvije dimenzije, anksioznost i izbjegavanje. Svaka dimenzija je opisana s devet čestica. Neparne čestice opisuju subskalu izbjegavanja, a parne subskalu anksioznosti. Primjer tvrdnje za subskalu izbjegavanja glasi: „U trenutku kada se moj partner/ica počne zbližavati sa mnom, primjećujem da se ja povlačim.“, a primjer za subskalu anksioznosti glasi: „Bojim se da moji ljubavni partneri/ice neće mariti za mene koliko ja marim za njih“. Sudionik daje odgovore na skali od 5 stupnjeva (1 – uopće se ne slažem, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 5 – u potpunosti se slažem). Kako bi se dobio konačan rezultat potrebno je rekodirati čestice pod rednim brojem 9, 13, i 17 koje su pozitivno formirane (npr. „Osjećam se ugodno dijeleći svoje intimne misli i osjećaje s partnerom/icom“). Rezultat se dobije zbrajanjem procjena svih čestica te tada viši rezultat ukazuje na višu razinu nesigurnog stila privrženosti. U ovom radu posebno su izračunati rezultati za subskalu izbjegavanja i subskalu anksioznosti, zbrajanjem odgovarajućih čestica, jer su prethodna istraživanja i hipoteza definirani na taj način. Cronbach alfa u ovom radu za cijelu skalu iznosi $\alpha = .85$, za dimenziju izbjegavanja $\alpha = .85$, za dimenziju anksioznosti $\alpha = .82$.

3.3.6. Upitnik depresivnosti, anksioznosti i stresa DASS-21

U svrhu mjerenja internaliziranih problema mladih, korišten je Upitnik depresivnosti, anksioznosti i stresa DASS-21 (Depression, Anxiety and Stress Scale; Lovibond i Lovibond, 1995.). Originalno se upitnik sastoji od 21 čestice te se može koristiti jednofaktorska struktura upitnika ili trofaktorska struktura upitnika s faktorima depresivnosti, anksioznosti i stresa. Za ovaj rad izabrano je mjerenje samo faktora anksioznosti. Faktor anksioznosti se sastoji od sedam čestica na koje se daje odgovor na skali Likertovog tipa od 4 stupnja (od 0 = „uopće se nije odnosilo na mene“ do 3 = „gotovo uvijek ili uvijek se odnosilo na mene“). Primjer čestice je „Bez određenog razloga sam osjećao strah“. Rezultat se formira zbrajanjem procjena na svim

česticama, a raspon se kreće od 0 do 28, pri čemu veći rezultat ukazuje viši stupanj anksioznosti. Cronbach alfa za faktor anksioznosti u ovom radu iznosio je $\alpha = .88$.

3.3.7. Rosenbergova skala samopoštovanja

Rosenbergova skala samopoštovanja (Rosenberg Self-Esteem Scale, RESS; Rosenberg, 1965.) mjeri globalnu vrijednosnu orijentaciju prema sebi. Sastoji se od deset čestica, od kojih pet mjeri pozitivnu procjenu samog sebe (npr. „*Općenito sam zadovoljan sam sobom*“), dok ostalih pet mjeri negativnu procjenu samog sebe (npr. „*Ponekad se osjećam potpuno beskorisno*“). U ovom radu na čestice se odgovara na skali Likertovog tipa od 4 stupnja (od 0 = „*u potpunosti se ne slažem*“ do 3 = „*u potpunosti se slažem*“). Iako se može koristiti i drugačije bodovanje, neka su istraživanja koristila skalu od 1 do 4, a neka od 1 do 5 koja uključuje i srednju neutralnu vrijednost. Čestice 2, 5, 6, 8 i 9 se obrnuto boduju. Ukupni rezultat se dobije zbrajanjem procjena na svim česticama, a raspon se kreće od 0 do 30. Ukupni rezultat niži od 15 ukazuje na nisko samopoštovanje. Cronbach alfa u ovom radu iznosi $\alpha = .89$.

3.4. Obrada podataka

Statistička obrada podataka izvršena je u programu IBM SPSS Statistics. Prvo su se izračunali ukupni rezultati za zadovoljstvo veze, stabilnost veze, nadgledanje partnera, privrženost, anksioznost i samopoštovanje. Povezanost između varijabli se računala Pearsonovim koeficijentima korelacije.

4. Rezultati

4.1. Deskriptivna statistika korištenih skala

Najprije će biti prikazana deskriptivna statistika korištenih skala u istraživanju u Tablici 4.1.1., odnosno prosjek odgovora sudionika, standardna devijacija te minimalni i maksimalni rezultat koji su sudionici ostvarili na pojedinoj skali. Prema dostupnim podacima možemo izvesti sljedeće zaključke. Većina sudionika ima visoki stupanj zadovoljstva ($M = 34.48$, $SD = 5.41$) i stabilnosti veze ($M = 43.76$, $SD = 5.07$). Što se tiče nadgledanja, prosječna vrijednost je dosta nisko od mogućeg

raspona, pa možemo zaključiti da sudionici u manjoj mjeri nadgledaju ili ne nadgledaju, jer postoje velika odstupanja kod središnje vrijednosti ($M = 35.48$, $SD = 14.34$). Dimenzije privrženosti su procijenjene relativno nisko, što znači da su sudionici sigurno privrženi, no zanimljivo je što je rezultat kod anksiozne privrženosti u odnosu na izbjegavajuću nešto viši. Rezultati na skali anksioznosti su niski, što ukazuje na to da većina sudionika nije anksiozna. Samopoštovanje je procijenjeno relativno visoko, te se može zaključiti da većina sudionika u istraživanju ima relativno visok stupanj samopoštovanja.

Tablica 4.1.1.

Deskriptivna statistika korištenih skala u istraživanju (N = 220)

	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>
1.Zadovoljstvo vezom	34.48	5.41	6	40
2.Stabilnost veze	43.76	5.07	24	49
3.Nadgledanje partnera	35.48	14.34	14	92
4.Nesigurna privrženost	33.48	9.90	18	69
5.Izbjegavajuća privrženost	14.17	5.68	9	38
6.Ansiozna privrženost	19.31	6.57	9	43
7.Ansioznost	3.47	3.93	0	21
8.Samopoštovanje	20.63	5.52	6	30

Korištena je deskriptivna statistika kako bi se dobio uvid koju mrežu partneri najčešće koriste za *online* nadgledanje. Tablica 4.1.2. prikazuje postotke odgovora sudionika o korištenju određene društvene mreže za nadgledanje.

Tablica 4.1.2.

Postoci korištenja određene društvene mreže za nadgledanje (N = 251)

Naziv društvene mreže	<i>n</i>	%
Facebook	35	13,9
Instagram	55	21,9
X- bivši Twitter	1	0,4
LinkedIn	3	1,2
Snapchat	2	0,8
Tik Tok	5	2,0
Ne nadgledam partnera	150	59,8

Rezultati pokazuju da je Instagram najzastupljenija mreža koju mladi danas koriste za *online* nadgledanje partnera, a Facebook se koristi u manjoj mjeri, što je u skladu s

prijašnjim istraživanjima (Trelford, 2018.,; Arabona, 2021.). Ostale društvene mreže koje navode su X – bivši Twitter, LinkedIn, Snapchat, Tik tok. Zanimljivo je što gotovo 60 % sudionika, kao ponuđen odgovor na ovo pitanje, zaokružilo da ne nadgleda partnera, što je u suprotnosti s dosadašnjim rezultatima istraživanja, koja govore da čak 60 % do 80 % mladih priznaje da koristi Facebook kako bi pratili informacije i ponašanje svog romantičnog partnera (Stern i Taylor (2007.)).

4.2. Povezanost između odrednica kvalitete veze i online nadgledanja partnera

Kako bi dobili odgovor na drugo istraživačko pitanje, uz pomoć Pearsonovog koeficijenta korelacije analizirani su podaci koji su dobiveni na Skali zadovoljstva vezom, Skali stabilnosti veze (Sušac, 2018.) i Skali *online* nadgledanja (Tokunaga, 2011.).

Tablica 4.2.1.

Deskriptivna statistika i povezanost između zadovoljstva, stabilnosti i online nadgledanja partnera (N = 220)

Varijable	<i>M</i>	<i>SD</i>	1	2
1. Zadovoljstvo vezom	34.48	5.41	-	-
2. Stabilnost veze	43.76	5.07	.74***	-
3. Online nadgledanje partnera	35.48	14.34	.05	.03

Napomena. *** $p < .001$

Rezultati prikazani u tablici 4.2.1. pokazuju da statistički značajna razlika postoji samo između stupnja zadovoljstva vezom i stupnja stabilnosti veze, što se ovim istraživačkim problemom nije ispitivalo. Hipoteza da postoji povezanost između stupnja zadovoljstva i stabilnosti s *online* nadgledanjem partnera nije potvrđena, jer rezultati pokazuju da nema statistički značajne povezanosti.

4.3. Povezanost između dimenzija privrženosti i online nadgledanja partnera

Kako bi dobili odgovor na treće istraživačko pitanje, uz pomoć Pearsonovog koeficijenta korelacije analizirani su podaci koji su dobiveni na dimenziji izbjegavanja i dimenziji anksioznosti sa Skalom *online* nadgledanja.

Tablica 4.3.1.

Povezanost između dimenzija privrženosti i online nadgledanja partnera (N= 220)

Varijable	1	2
1. Izbjegavajuća privrženost	-	-
2. Anksiozna privrženost	.30***	-
3. Online nadgledanje partnera	.04	.21**

Napomena. *** $p < .001$; ** $p < .01$

Rezultati prikazani u tablici 4.3.1. pokazuju da statistički značajna povezanost postoji između dvije navedene dimenzije, no to se ovim pitanjem nije ispitivalo. Nadalje rezultati pokazuju da ne postoji statistički značajna povezanost između razine *online* nadgledanja partnera i razine izbjegavajuće privrženosti ($r = .04, p = .594$), no postoji statistički značajna umjerena povezanost između razine anksiozne privrženosti i razine online nadgledanja partnera ($r = .21, p = .002$) čime je djelomično potvrđena postavljena hipoteza.

4.4. Povezanost između anksioznosti i online nadgledanja partnera

Kako bi dobili odgovor na četvrto istraživačko pitanje, uz pomoć Pearsonovog koeficijenta korelacije analizirani su podaci koji su dobiveni za anksioznost i online nadgledanje partnera.

Tablica 4.4.1.

Povezanost između anksioznosti i online nadgledanja partnera (N= 220)

Varijable	Online nadgledanje partnera
1. Anksioznost	.27***

Napomena. *** $p < .001$

Dobiveni rezultati pokazuju da postoji statistički značajna umjerena povezanost između razine anksioznosti i razine online nadgledanja partnera ($r = .27, p = .000$). Potvrđena je hipoteza da postoji pozitivna povezanost između razine anksioznosti i razine online nadgledanja partnera, pri čemu sudionici koji imaju višu razinu anksioznosti imaju i višu razinu online nadgledanja partnera.

4.5. Povezanost između samopoštovanja i online nadgledanja partnera

Kako bi se dobio odgovor na peto istraživačko pitanje, uz pomoć Pearsonovog koeficijenta korelacije analizirani su podaci koji su dobiveni na Rosenbergova skala samopoštovanja i Skali online nadgledanja partnera (Tokunaga, 2011.).

Tablica 4.5.1.

Povezanost između samopoštovanja i online nadgledanja partnera (N= 220)

Varijable	Online nadgledanje partnera
1. Samopoštovanje	.03

Dobiveni rezultati pokazuju da ne postoji statistički značajna povezanost između stupnja samopoštovanja i razine online nadgledanja partnera ($r = .03$, $p = .681$). Hipoteza je predviđala da postoji negativna povezanost između stupnja samopoštovanja i razine online nadgledanja partnera, pri čemu osobe koje imaju viši stupanj samopoštovanja imaju manju razinu online nadgledanja partnera. Hipoteza nije potvrđena.

5. Rasprava

Provedenim istraživanjem željelo se ispitati odnos između *online* nadgledanja i nekih odrednica romantične veze i pojedinca. Opće je poznato kako je *online* nadgledanje jedan od glavnih razloga korištenja društvenih mreža (Joinson, 2008; Whiting i Williams, 2013.) pa se upravo zbog toga ovaj fenomen želi ispitati i na hrvatskom uzorku. Hipoteze su postavljene u skladu s prošlim istraživanjima i u skladu s Teorijom privrženosti, Teorijom smanjenja nesigurnosti i Modelom ulaganja u odnos. Zanimljivo je kako su samo pojedine hipoteze potvrđene, dok za pojedine nije pronađena nikakva statistički značajna povezanost između konstrukta.

U nastavku slijedi rasprava u kojoj će se razmotriti sličnosti i razlike ovih rezultata s drugim istraživanjima, također će biti navedena moguća ograničenja istraživanja i smjernice za buduća istraživanja te praktične implikacije dobivenih rezultata.

Prvo istraživačko pitanje bilo je ispitati postoji li povezanost između odrednica kvalitete veze i *online* nadgledanja partnera. Hipoteza je postavljena u negativnom smjeru, u skladu s prethodnim istraživanjima (Tokunaga, 2016.; Elphinston i Noller,

2011.; Muise i sur., 2009.). Očekivalo se kako će osobe koje imaju niži stupanj zadovoljstva i stabilnosti veze u većoj mjeri *online* nadgledati partnera. Hipoteza nije potvrđena, Neki autori navode da korištenje društvenih mreža može dovesti i do većeg zadovoljstva i sreće, jer društvene mreže su mjesto na kojem pojedinci mogu javno pokazati svoju naklonost i predanost partneru (Utz, S., & Beukeboom, 2011.). No s druge strane pojedini autori navode kako su upravo društvene mreže izvor potencijalnih nesuglasica i sukoba u vezi, koje zatim dovode do smanjenja zadovoljstva (Fox, 2016.) i stabilnosti, te na kraju do prekida (Clayton, 2014.). Jedan od prvih problema u vezi koji se može javiti zbog društvenih mreža je tehnološka nekompatibilnost (eng. *Technological incompatibility*). Tehnološka nekompatibilnost može ovisiti o količini korištenja, vremenu korištenja, tipu veza ili sadržaju koji se dijeli na društvenim mrežama (Osborn i sur., 2012.). Primjerice neke osobe mogu biti nezadovoljne jer je njihov partner još uvijek prijatelj s bivšim ili prati bivšeg partnera. Nadalje, može im smetati što njihov partner označava da mu se sviđaju slike pripadnicima drugog spola. Nezadovoljstvo, nemir i nesigurnost im također može stvarati što ih partner ne objavljuje na društvenim mrežama, pa se preko partnerovog profila ne može zaključiti da je u vezi (Fox, 2016.). Postoje pozitivne i negativne strategije kojima pojedinci održavaju željene odnose. To nisu ponašanja kojima se želi održati neko stanje, primjerice zadovoljstvo, već su to strategije kojima se želi održati samo postojanje odnosa (Dindia, 2003.). Pozitivnim strategijama se primjerice smatra pružanje sigurnosti, dijeljenje zadataka, integracija društvenih mreža, dok se *online* nadgledanje zajedno sa nevjerom, izazivanjem ljubomore i destruktivnim sukobima svrstava u negativne strategije održavanja odnosa. Osnovna pretpostavka ovog modela je da su negativne strategije održavanja odnosa karakteristične za odnose niske kvalitete (Dainton i Gross, 2008.). Dakle partneri koji imaju odnose niske kvalitete su oni koji kao strategiju održavanja odnosa koriste nadgledanje, te samim time još dodatno potkopavaju kvalitetu odnosa (Tokunaga, 2016.). Zato čudi što u ovom istraživanju nije dobivena povezanost između kvalitete veze i nadgledanja.

Drugo istraživačko pitanje ispitalo je postoji li povezanost između dimenzija privrženosti i *online* nadgledanja partnera. Očekivalo se da postoji povezanost između razine anksiozne i izbjegavajuće privrženosti i razine *online* nadgledanja

partnera, pri čemu će sudionici koji imaju višu razinu anksiozne privrženosti u većoj mjeri *online* nadgledati partnere, dok će sudionici s višom razinom izbjegavajuće privrženosti u manjoj mjeri *online* nadgledati partnere. Hipoteza je postavljena u skladu s Teorijom privrženosti. Dobiveni rezultati djelomično potvrđuju hipotezu. Osobe koje imaju višu razinu anksiozne privrženosti, dakle osobe s plašljivim i zaokupljenim stilom privrženosti, također u većoj mjeri nadgledaju svoje partnere putem društvenih mreža što je u skladu s dosadašnjim istraživanjima (Fox i Warber, 2014. ; Muise i sur., 2014.). Ovakvi rezultati mogu se objasniti na temelju samih stilova privrženosti i Teorije smanjenja nesigurnosti. Dakle osobe s plašljivim i zaokupljenim stilom privrženosti se plaše odbijanja, povrijeđenosti i napuštenosti. Kako bi uklonile neugodne osjećaje i smirile se, krenu nadgledati partnerov profil kako bi se uvjerile da prijetnje nema. S druge strane, osobe s odbijajućim stilom privrženosti su osobe koje su nepovjerljive prema drugima i imaju visoku razinu izbjegavanja. Izbjegavaju bliske odnose, žele samostalnost, neovisnost i sklone su minimizirati kontakt s partnerima (Davis i sur., 2003.), jer se jedino na taj način osjećaju dobro. Rezultati istraživanja koje su proveli Fox i Tokunaga (2015.) pokazuju kako osobe s izbjegavajućim stilom privrženosti, imaju niži stupanj predanosti vezi, no viši stupanj kvalitetnih alternativa, odnosno osoba koje bi im potencijalno mogle biti partneri. Ovim istraživanjem nije dobivena nikakva statistički značajna povezanost između izbjegavajućeg stila privrženosti i razine *online* nadgledanja partnera. Iz svega navedenog, može se zaključiti kako odrednica izbjegavajuće privrženosti nije relevantna u kontekstu nadgledanja partnera. Odnosno osobe sa odbijajućim stilom privrženosti zapravo ne mare hoće li njihov partner naći nekoga novog, nemaju straha od ostavljanja, jer zapravo vole neovisnost i imaju alternativa, pa nemaju motive za nadgledanje partnera. Cilj trećeg istraživačkog pitanja bilo je dobivanje odgovora postoji li povezanost između anksioznosti i *online* nadgledanja partnera. Očekivalo se da postoji pozitivna povezanost između razine anksioznosti i razine *online* nadgledanja partnera, pri čemu će sudionici koji imaju višu razinu anksioznosti imati i višu razinu *online* nadgledanja partnera. Hipoteza je potvrđena te je dobiveni rezultat u skladu s istraživanjima (Fox i Warber, 2014.; Marshall i sur., 2013.) i u skladu s Teorijom smanjenja nesigurnosti. Pojedinci koji imaju neugodne osjećaje, kako bi ih uklonili,

posežu za nadgledanjem kao strategijom umirivanja sebe. Četvrto istraživačko pitanje ispitalo je postoji li povezanost između samopoštovanja i *online* nadgledanja partnera. Očekivalo se da postoji negativna povezanost između stupnja samopoštovanja i razine *online* nadgledanja partnera, pri čemu će osobe koje imaju viši stupanj samopoštovanja imati manju razinu *online* nadgledanja partnera. Rezultati ne potvrđuju navedenu hipotezu. Vidljivo je da su rezultati prethodnih istraživanja neujednačeni. Potrebno je na reprezentativnijem uzorku provesti regresijsku analizu kako bi se utvrdilo objašnjava li samopoštovanje, kao stabilna odrednica, nadgledanje kod mladih odraslih.

5.1. Ograničenja i preporuke za buduća istraživanja

Jedno od glavnih ograničenja istraživanja je što se ne može zaključivati o uzročno – posljedičnim vezama, jer je nacrt istraživanja korelacijski. Na temelju dobivenih rezultata možemo samo zaključiti da postoji određena povezanost između ispitivanih varijabli, no ne i u kojem su odnosu ispitivane varijable. Dodatan nedostatak koji se javlja u ovakvim istraživanjima je problem treće varijable (Milas, 2009.). Svaka kontrola varijabli u ovakvim istraživanjima je neetična, neizvediva i neprihvatljiva, jer je nemoguće kontrolirati nečije iskustvo privrženosti, aspekte kvalitete veze, razinu anksioznosti i samopoštovanja. Prema tome upotreba korelacijskog nacrta u ovom istraživanju je opravdana. Osim navedenih ograničenja, prednost korelacijskog nacrta je upravo ekonomičnost, odnosno moguće je ispitati povezanost između većeg broja varijabli u kratkom vremenu (Milas, 2009.).

U ovom istraživanju korištena je neprobabilistička metoda prigodnog uzoraka, a do ispitanika se dolazilo putem Facebook grupa i Instagrama autorice. Facebook grupe putem kojih su sudionici dolazili su većinom studentske, pa ne čudi podatak da u uzorku većinski prevladavaju studenti. Istraživanja pokazuju da je viši stupanj kvalitete veze povezan s višom razinom obrazovanja (Orbuch i sur., 2002.; Wosidlo i Segrin, 2013.), prema tome postoji mogućnost da sudionici obuhvaćeni ovim istraživanjem su oni koji imaju kvalitetnije veze, što bi onda na kraju moglo utjecati na iskrivljivanje rezultata. U uzroku također prevladava veći postotak ženskih ispitanika (76,6 %), iako analizom razlika prema rodu, koje nije bio predmet ovog istraživanja, nisu dobivene statistički značajne razlike. Također, prosječno trajanje

veze sudionika je bilo 2 godine i 11 mjeseci, pa se može zaključiti da su to većinom duže i stabilne veze. Glavno ograničenje prigodnih uzoraka, pa tako i uzorka u ovom istraživanju je nemogućnost donošenja zaključaka o istraživanoj populaciji jer je uzorak nereprezentativan.

S obzirom na to da je upitnik duži te da se trenutno prikuplja veći broj anketa na internetu, kako bi se skupio dovoljan broj sudionika, bilo je potrebno uvesti nagrade. Postoji mogućnost da su se pojedine osobe lažno predstavile u želji da potencijalno osvoje ulaznice za kino, pa se kao jedno od ograničenja *online* istraživanja navodi sumnja u pravi identitet sudionika (Galešić, 2003.). P

Bilo je bitno da anketni upitnik bude u potpunosti riješen, odnosno da se dobiju odgovori na svim skalama, kako bi se mogle lakše provesti potrebne statističke analize. LimeSurvey ima opciju kojom se može odrediti koja pitanja su obavezna, a u ovom istraživanju su sva pitanja bila označena kao obavezna, osim davanja mail adrese za nagradnu igru. Ovaj način je koristan ako sudionik slučajno preskoči pitanje, program ga vraća da odgovori ono što je propustio. Istraživanja pokazuju da ovakva metoda često uzrokuje veće odustajanje ispitanika od rješavanja upitnika, jer na ispitanike djeluje napadno i kontrolirajuće (Derouvey i Couper, 2002.; Stieger i sur., 2007.). Upravo se to dogodilo u ovom istraživanju, puno sudionika je odustajalo na trećoj ili nakon treće stranice, pa je zbog toga iz analiza isključeno 188 sudionika.

Ograničenje može biti to što su podaci u ovom istraživanjem dobiveni samoprocjenama sudionika te postoji opasnost od davanja neiskrenih odgovora. Iako pojedini autori navode kako je u online istraživanjima smanjena učestalost davanja socijalno poželjnih odgovora (Musch i Reips, 2000. Entin i sur., 2001., sve prema Galeši, 2003.), druga istraživanja pokazuju kako je online nadgledanje ponašanje koje sudionici nerado priznaju (Gershon, 2010.; Tong, 2013.).

Moguće ograničenje ovog istraživanja je također novokorišteni upitnik koji je preveden s engleskog za potrebe ovog istraživanja. Iako je upitnik prevodilo više osoba koje dobro razumiju engleski, te je prijevod provjeren i odobren od strane mentorice, nije prošao rigoroznu proceduru adaptacije i validacije, odnosno nisu poznata njegova psihometrijska svojstva na hrvatskom uzorku.

U Hrvatskoj je veoma malo istraživanja na ovu temu, a strana istraživanja većinom samo spominju Facebook kao mrežu putem koje se nadgleda, tako da bi buduća istraživanja trebala proširiti spektar mreža putem kojih se nadgleda. Većina istraživanja uključuje sudionike koji su trenutno u vezi, dok bi bilo važno istražiti u kojoj mjeri nadgledaju osobe nakon prekida ili osobe koje tek upoznaju potencijalnog partnera. Nadalje, buduća istraživanja bi mogla biti longitudinalnog nacrta istraživanja kako bi se moglo zaključiti u kojoj mjeri određene odrednice i obilježja veze ili pojedinca predviđa *online* nadgledanje. Također buduća istraživanja bi mogla obuhvaćati reprezentativan uzorak te bi se mogla napraviti adaptacija i validacija instrumenta za mjerenje *online* nadgledanja (Tokunaga, 2011.). U budućim istraživanjima bi se moglo uključiti i druge komponente Modela ulaganja u vezu, kao što su primjerice kvaliteta alternativa ili predanost, kako bi se dobili jasniji smjerovi povezanosti između spomenutih komponenta i *online* nadgledanja. Također moglo bi se provesti kvalitativno istraživanje kako bi se dobili jasniji odgovori zašto partneri nadgledaju, što nadgledaju i tome slično.

5.2. Praktične implikacije rezultata

Gotovo da danas ne postoji osoba koja ne koristi barem neku društvenu mrežu. Iako društvene mreže imaju brojne prednosti, kao primjerice održavanje kontakta s osobama koje su daleko, postoji niz negativnih posljedica uzrokovanih njihovom upotrebom. Istraživanje pokazuje kako su osobe nakon korištenja društvenih mreža općenito izvještavale o neugodnim osjećajima, primjerice, tuga, ljutnja, ljubomora, preplavljenost i anksioznost (Tokunaga, 2011.). Društvene mreže danas su jedan od glavnih alata za upoznavanje partnera i samo održavanje veze, a kao jedan od glavnih razloga korištenja društvenih mreža je nadgledanje (Joinson, 2008.). Ovim istraživanjem željelo se produbiti spoznaje iz strane literature, ali i dobiti uvid u fenomen nadgledanja na hrvatskom prigodnom uzorku mladih odraslih. Iako pojedine hipoteze ovog istraživanja nisu potvrđene, pružaju dobar temelj za daljnja razmišljanja i istraživanja.

Što se tiče praktičnih implikacija, socijalni radnici i drugi stručnjaci mogu dobiti korisne informacije iz ovog istraživanja. Socijalni radnici i drugi stručnjaci mogu prilikom individualnog rada ili rada s pojedincima u savjetovanju ili psihoterapiji,

proaktivno poticati teme ponašanja na internetu, nadgledanja i kvalitete partnerskih odnosa.

Osim ljubomore, anksioznosti, nesigurnosti i nesuglasica koje mogu biti prouzrokovane nadgledanjem putem Facebooka (Muisse i sur., 2009.), osobe koje provode puno vremena na Facebooku mogu također stvoriti iskrivljenu sliku realnosti te kao posljedicu toga, biti nezadovoljne svojom vezom (Chou i Edge, 2012.). Nadgledanje također može otežati i produljiti sam proces prekida, stvoriti neugodne osjećaje i stres (Marshall, 2012.). Zbog toga je bitno uvesti preventivne programe, kako bi se mlade na vrijeme osvijestilo o negativnim stranama društvenih mreža i mogućim posljedicama nadgledanja. Mladi u ovom razdoblju najčešće tek ulaze u romantične odnose i tek se uče nositi s neugodnim emocijama koje se u vezi mogu javiti. Također uče komunicirati jedni s drugima, pa im je potrebno razjasniti kako nadgledanje kao pasivna strategija često može stvoriti probleme u odnosima. Ovakav tip preventivnih programa ih može poučiti razmišljanju, odnosno ako primijete da nadgledaju, mogu dobiti odgovor zašto to rade, jer bi se nadgledanje objašnjavalo uz različite druge odrednice kao što su stilovi privrženosti, anksioznost, kvaliteta veze i samopoštovanje. Primjerice ako primijete da su u većoj mjeri anksiozni i da učestalo nadgledaju svoje partnere, pokušalo bi ih se naučiti strategijama regulacije emocija. Ovi preventivni programi bi se mogli usmjeriti na različite skupine od srednjoškolaca do studenata. Ono što bi ovakvi preventivni programi mogli ponuditi je da pojedinci koji primijete da imaju određenih problema zbog nadgledanja, uključe se u grupu podrške. Grupni rad je poseban oblik dobivanja stručne pomoći i podrške u kojem pojedinci mogu na kraj izaći s problemima koji ih muče (Ajduković, 1997.). Grupni rad također ima brojne prednosti, primjerice osobe s problemom nadgledanja se ne bi osjećale loše i posramljeno jer bi shvatile da nemaju jedine taj problem. Također bi dobile podršku, razumijevanje, povratne informacije i ideje jedne od drugih. Baš zbog podrške i drugih s istim problemima pojedinci imaju i veću motivaciju za rješavanjem problema.

6. Zaključak

Cilj ovog rada bio je ispitati odnos između *online* nadgledanja i nekih odrednica romantične veze i pojedinca. Korišten je neeksperimentalni, korelacijski nacrt. Pomoću četiri istraživačkih problema pokušalo se utvrditi postoji li povezanost između nadgledanja kao glavnog konstrukta s odrednicama kvalitete veze, dimenzijama privrženosti, anksioznošću i samopoštovanjem. Rezultati su djelomično u skladu s postavljenim hipotezama, odnosno samo su neke hipoteze potvrđene.

Rezultatima istraživanja dobivena je pozitivna povezanost između razine anksiozne privrženosti i nadgledanja, odnosno osobe s višom razinom anksiozne privrženosti u većoj mjeri nadgledaju partnere. Između izbjegavajuće privrženosti i nadgledanja nije dobivena nikakva statistički značajna povezanost. Rezultati pokazuju da povezanost postoji između anksioznosti i nadgledanja, odnosno osobe koje su imaju viši stupanj anksioznosti u većoj mjeri nadgledaju partnere. Nije dobivena nikakva statistički značajna povezanost između zadovoljstva vezom, stabilnosti veze i samopoštovanja s nadgledanjem, što je u suprotnosti s većinom prethodnih istraživanja. S obzirom na sve navedeno, ovo istraživanje pruža dobre temelje i smjernice za iduća istraživanja.

Popis slika

Slika 1.2.1. <i>Model ulaganja u odnos (Rusbult, 1983., prema Sušac, 2018.)</i>	6
Slika 1.3.1. <i>Dvodimenzionalni model tipova privrženosti u odrasloj dobi (Batholomew i Horowitz, 1991.)</i>	8

Popis tablica

Tablica 3.1.1.	11
Tablica 3.1.2.	12
Tablica 3.1.3.	12
Tablica 4.1.1.	18
Tablica 4.1.2.	18
Tablica 4.2.1.	19
Tablica 4.3.1.	20
Tablica 4.4.1.	20
Tablica 4.5.1.	21

Literatura

1. Ajduković, M. (1997.) *Grupni pristup u psihosocijalnom radu*. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć.
2. Ajduković, M., & Pečćnik, N. (2007). *Nenasilno rješavanje sukoba*. Zagreb: Alinea (V izdanje).
3. Albrechtslund, A. (2008). Online social networking as participatory surveillance. *First Monday*, 13(3), 1-10.
4. Arabona (2021.a). *Struktura Facebook i Instagram korisnika u Hrvatskoj u 2021. godini*. Posjećeno 8.6.2024. na mrežnoj stranici Arabona: <https://www.arbona.hr/hr/struktura-facebook-i-instagram-korisnika-u-hrvatskoj-u-2021-godini/907>
5. Arabona (2021.b). *Koliko je korisniak Facebook i Instagrama u Hrvatskoj?* Posjećeno 8.6.2024. Posjećeno na mrežnoj stranici Arabona: <https://www.arbona.hr/hr/koliko-je-korisnika-facebooka-i-instagrama-u-hrvatskoj/1685>
6. Arnett, J.J. (2000). Emerging adulthood: a theory of development from the late teens through the twenties. *American psychologist*, 55(5), 469-480.
7. Arnett, J.J. (2015). *Emerging Adulthood: The Winding Road from the Late Teens through the Twenties*. New York: Oxford University Press
8. Arriaga, X.B., & Agnew, C.R. (2001). Being committed: affective, cognitive, and conative components of relationship commitment, *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27(9), 1190-1203.
9. Barelds, D. P. H., & Dijkstra, P. (2006). Reactive, anxious and possessive forms of jealousy and their relation to relationship quality among heterosexuals and homosexuals. *Journal of Homosexuality*, 51(3), 183–198.
10. Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-244.
11. Berk, L. E. (2008). *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

12. Blomquist, K. P. (2014). *Jealousy in Close Relationships Among Emerging Adults*. Doctoral dissertation. Durham: Duke University. Department of Psychology and Neuroscience.
13. Brennan, K. A., Clark, C. L., & Shaver, P. R. (1998). Self report measures of adult romantic attachment. An integrative overview. U: Simpson, J. A., & Rholes, W. S. (ur.), *Attachment theory and close relationship*, (str. 47-76). New York: Guilford.
14. Chou, H.-T.G., & Edge, N. (2012). “They are happier and having better lives than I am”: The impact of using Facebook on perceptions of others’ lives. *CyberPsychology, Behavioral & Social Networking*, *15*(2), 117-121.
15. Clatterbuck, L., Nean-Marzella, C., & Ward, N. (2021). *Communication of Jealousy in Romantic Relationships via Social Media Networks*. San Francisco: University of San Francisco.
16. Clayton, R. B. (2014). The third wheel: The impact of Twitter use on relationship infidelity and divorce. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, *17*(7), 425-430.
17. Collins, N. L., & Allard, L. M. (2001). Cognitive representations of attachment: The content and function of working models. U: Fletcher, G. J. O., & Clark, M. S. (ur.), *Blackwell handbook of Social Psychology: Interpersonal Processes*, (str. 60-85). Oxford: Blackwell Publishing.
18. Dainton, M., & Gross, J. (2008). The use of negative behaviors to maintain relationships. *Communication Research Reports*, *25*(3), 179–191.
19. Darvell, M. J., Walsh, S. P., & White, K. M. (2011). Facebook Tells Me So: Applying the Theory of Planned Behavior to Understand Partner-Monitoring Behavior on Facebook. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, *14*(12), 717–722.
20. Davis, D., Shaver, P. R., & Vernon, M. L. (2003). Physical, emotional, and behavioral reactions to breaking up: The roles of gender, age, emotional involvement, and attachment style. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *29*(7), 871-884.

21. Demirtaş-Madran, H. A. (2018). Relationship among Facebook jealousy, aggression, and personal and relationship variables. *Behaviour & Information Technology*, 37(5), 462–472.
22. Derouvray, C., & Couper, M.P. (2002). Designing a strategy for reducing “no opinion” responses in web-based surveys. *Social science computer review*, 20(3), 3-9.
23. Dindia, K. (2003). Definitions and perspectives on relational maintenance communication. U: D. J. Canary & M. Dainton (ur.), *Maintaining relationships through communication: Relational, contextual, and cultural variations*, (str. 1–28). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
24. Družeta, E., & Zgrabljic Rotar, N. (2017). Uloga Facebooka u sentimentalnim odnosima mladih. *Medijske studije*, 8(16), 78-98.
25. Elphinston, R. A., & Noller, P. (2011). Time to face it! Facebook intrusion and the implications for romantic jealousy and relationship satisfaction. *Cyberpsychology, Behavior, & Social Networking*, 14(11), 631–635.
26. Emery, L. F., Muise, A., Dix, E. L., & Le, B. (2014). Can you tell that I'm in a relationship? Attachment and relationship visibility on Facebook. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 40(11), 1466-1479.
27. Farooqi, S. R. (2014). The Construct of Relationship Quality. *Journal of Relationships Research*, 5(2), 1-11.
28. Fleuriet, C., Cole, M., & Guerrero, L. K. (2014). Exploring Facebook: Attachment style and nonverbal message characteristics as predictors of anticipated emotional reactions to Facebook postings. *Journal of Nonverbal Behavior*, 38(4), 429-450.
29. Fox, J. (2016). The dark side of social networking site sin romantic relationships. U: Riva, Wiederhold, B.K., & Ciproso, P. (ur.) *In The Psychology of Social Networking*, (str. 143–157). Warsaw/Berlin: De Gruyter Open.
30. Fox, J., & Warber, K. M. (2014). Social networking sites in romantic relationships: Attachment, uncertainty, and partner surveillance on Facebook. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 17(1), 3-7.

31. Galešić, M. (2003). Anketna istraživanja putem interneta: mogući izvori pogrešaka. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 14(1-2), 297-320.
32. Gershon, I. (2010). *The Breakup 2.0: Disconnecting Over New Media*. New York: Cornell University Press.
33. Gershon, I. (2011). Un-friend my heart: Facebook, promiscuity, and heartbreak in a neoliberal age. *Anthropological Quarterly*, 84(4), 865-894.
34. Hertlein, K. M., & van Dyck, L. E. (2020). Predicting engagement in electronic surveillance in romantic relationships. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 23(9), 604-610.
35. Huang, C., & Dong, N. (2012). Factor Structures of the Rosenberg Self-Esteem Scale. *European Journal of Psychological Assessment*, 28(2), 132–138.
36. Joinson, A. N. (2008, April). *Looking at, looking up or keeping up with people? Motives and use of Facebook*. Rad pripremljen za konferenciju: Rad pripremljen za konferenciju: „Conference on Human Factors in Computing Systems“, Florence.
37. Kamenov, Ž., & Jelić, M. (2003). Validacija instrumenta za mjerenje sigurne privrženosti u različitim vrstama bliskih odnosa: Modifikacija Brennanova Inventara iskustva u bliskim vezama. *Suvremena psihologija*, 6(1), 73-91.
38. Keles, B., McCrae, N., & Grealish, A. (2019). A systematic review: The influence of social media on depression, anxiety and psychological distress in adolescents. *International Journal of Adolescence and Youth*, 25(1), 79-93.
39. Knobloch, L. K. (2015). Uncertainty Reduction Theory. The International Encyclopedia of Interpersonal Communication. U: Berger, C. R., Roloff, M. E., Wilson, S. R., Dillard, J. P., Caughlin, J., & Solomon, D. (ur.), *The International Encyclopedia of Interpersonal Communication*. (str. 1-13). New Jersey: Wiley.
40. Koić, E., & Poredoš-Lavor, D. (2006). Uhođenje. *Policija i sigurnost*, 15(3-4) 215-218.

41. LaBelle, S., & Myers, S. A. (2016). The use of relational maintenance behaviors in sustained adult friendships. *Communication Research Reports*, 33(4), 310–316.
42. Lovibond, P. F., & Lovibond, S. H. (1995). The structure of negative emotional states: Comparison of the Depression Anxiety Stress Scales (DASS) with the Beck Depression and Anxiety Inventories. *Behaviour Research and Therapy*, 33(3), 335-343.
43. Marshall, R. C., Benjanyan, K., Di Castro, G., & Lee, R. A. (2013). Attachment styles as predictors of Facebook-related jealousy and surveillance in romantic relationships. *Personal Relationships*, 20(1), 1–22.
44. Marshall, T. C. (2012). Facebook surveillance of former romantic partners: Associations with postbreakup recovery and personal growth. *Cyberpsychology, behavior, and social networking*, 15(10), 521-526.
45. Marwick, A. (2012). The Public Domain: Surveillance in Everyday Life. *Surveillance & Society*, 9(4), 378–393.
46. Milas, G. (2009). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
47. Moorman, J., & Bowker, A. (2011). The university Facebook experience: The role of social networking on the quality of interpersonal relationships. *The American Association of Behavioral and Social Sciences Journal*, 15(1), 1-23.
48. Morey, J. N., Gentzler, A. L., Creasy, B., Oberhauser, A. M., & Westerman, D. (2013). Young adults' use of communication technology within their romantic relationships and associations with attachment style. *Computers in Human Behavior*, 29(4), 1771–1778.
49. Muise, A. M. Y., Christofides, E., & Desmarais, S. (2009). More information than you ever wanted: Does Facebook bring out the green-eyed monster of jealousy? *CyberPsychology & Behavior*, 12, 441–444.
50. Muise, A. M. Y., Christofides, E., & Desmarais, S. (2014). “Creeping” or just information seeking? Gender differences in partner monitoring in response to jealousy on Facebook. *Personal Relationships*, 21(1), 35-50.

51. Muscanell, N., & R. Guadagno. (2016). Social Networking and Romantic Relationships: A Review of Jealousy and Related Emotions. U: Riva, Wiederhold, B.K., & Ciproso, P. (ur.) *In The Psychology of Social Networking*, (str. 143–157). Warsaw/Berlin: De Gruyter Open.
52. Orbuch, T. L., Veroff, J., Hassan, H., & Horrocks, J. (2002). Who will divorce: A 14-year longitudinal study of black couples and white couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, 19(2), 179-202.
53. Osborn, J., Fox, J., & Warber, K. M. (2012, November). *Balancing the benefits and drawbacks of social networks: A dialectical analysis of the role of Facebook in romantic relationships*. Rad izložen na konferenciji: „The 98th Annual Conference of the National Communication Association“, Orlando, FL.
54. Phillips, M. (2009, February). MySpace or yours?: Social networking sites surveillance in romantic relationships. Rad izložen na konferenciji: „Western States Communication Association“, Mesa.
55. Rosenberg, M. (1965). Rosenberg self-esteem scale (RSE). Acceptance and commitment therapy. *Measures package*, 61(52), 18.
56. Ruggieri, S., Bonfanti, R. C., Passanisi, A., Pace, U., & Schimmenti, A. (2021). Electronic surveillance in the couple: The role of self-efficacy and commitment. *Computers in Human Behavior*, 114(1), 1-10.
57. Rus, H. M., & Tiemensma, J. (2017.a). “It’s complicated.” A systematic review of associations between social network site use and romantic relationships. *Computers in Human Behavior*, 75(1), 684–703.
58. Rus, H. M., & Tiemensma, J. (2017.b). Social media under the skin: Facebook use after acute stress impairs cortisol recovery. *Frontiers in Psychology*, 8, 1609.
59. Senne, J. A. (2024). *Applying Cultivation Theory in Determining the Relationship Between SNS Use and Optimism/Pessimism of Adults in the United States and the Moderating/Mediating Effects of Platform, Content, and Connections on This Relationship*. Doctoral dissertation. Lynchburg: Liberty University.

60. Smith, A., & Duggan, M. (2013). *Online dating & relationships*. Pew Internet & American Life Project. Washington.
61. Statista. (2024). *Most popular social networks worldwide as of April 2024, ranked by number of monthly active users*. Posjećeno 1.6.2024. na mrežnoj stranici: <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>
62. Stern, L. A., & Taylor, K. (2007). Social networking on Facebook. *Journal of the Communication, Speech & Theatre Association of North Dakota*, 20(2007), 9-20.
63. Stieger, S., Reips, U.D., & Varocek, M. (2007). Forced-response in online surveys: Bias from reactance and an increase in sex-specific dropout. *Journal of the American society for information science and technology*; 58(11), 1653-1660.
64. Sušac, N. (2018). *Uloga psihičkog nasilja i percipirane socijalne podrške vezi u predanosti intimnim vezama mladih osoba*. Doktorska disertacija. Zagreb: Filozofski fakultet.
65. Tokunaga, R. S. (2011). Social networking site or social surveillance site? Understanding the use of interpersonal electronic surveillance in romantic relationships. *Computers in Human Behavior*, 27(2), 705–713.
66. Tokunaga, R. S. (2016). Interpersonal surveillance over social network sites: Applying a theory of negative relational maintenance and the investment model. *Journal of Social and Personal Relationships*, 33(2), 171-190.
67. Tong, S. T. (2013). Facebook use during relationship termination: Uncertainty reduction and surveillance. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 16(11), 788-793.
68. Trelford, L. E. T. (2018). *The Impact of Age and Social Media Preference on Facebook and Instagram Users Reactions to Social Media*. Undergraduate Theses. London: Huron University College.
69. Trottier, D. (2012). Interpersonal Surveillance on Social Media. *Canadian Journal of Communication* 37(2), 319–332.

70. Turnlund, E. C. (2013). *National Tragedy and Uncertainty Reduction: Adult Reaction to National Tragedy and Anxiety Reduction Strategies*. A senior project. California: Faculty of Communications Studies Department
71. Utz, S., & Beukeboom, C.J. (2011.) The Role of Social Network Sites in Romantic Relationships: Effects on Jealousy and Relationship Happiness. *Journal of Computer Mediated Communication*, 16(4), 511–527.
72. Van Ouytsel, J., Van Gool, E., Walrave, M., Ponnet, K., & Peeters, E. (2017). Sexting: Adolescents' perceptions of the applications used for, motives for, and consequences of sexting. *Journal of youth studies*, 20(4), 446-470.
73. Wang, X., Liu, Z., & Zhang, T. (2017). Flexible sensing electronics for. Wearable/ attachable health monitoring. *Small*, 13(25), 1602790.
74. Whiting, A., & Williams, D. (2013). Why people use social media: A uses and gratifications approach. *Qualitative Market Research: an International Journal*, 16(4), 362–369.
75. Woszidlo, A., & Segrin, C. (2013). Negative Affectivity and Educational Attainment as Predictors of Newlyweds' Problem Solving Communication and Marital Quality. *The Journal of Psychology*, 147(1), 49-73.
76. Yaratan, H., & Yucesoylu, R. (2010). Self-esteem, self-concept, self-talk and significant others' statements in fifth grade students: Differences according to gender and school type. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 3506–3518.